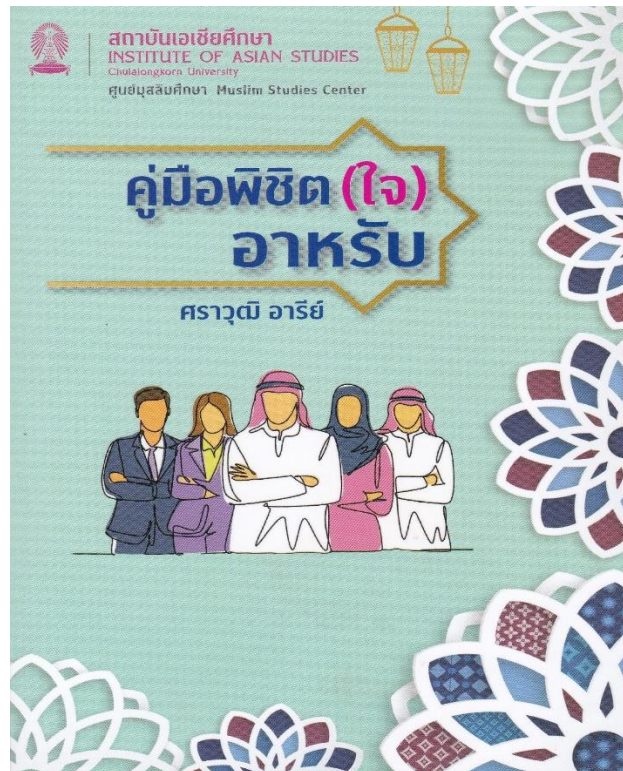

ปริทัศน์หนังสือ “คู่มือพิชิต (ใจ) อาหาร”

Received: March 10, 2025, ✨ Revised: March 13, 2025, ✨ Accepted: June 05, 2025

นิอาบาดี มิง¹

ชื่อหนังสือ คู่มือพิชิต (ใจ) อาหาร

ผู้แต่งหนังสือ ดร.ศราวุฒิ อารีย์

สำนักพิมพ์ ศูนย์มุสลิมศึกษา สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (สนับสนุนการพิมพ์)

ปีที่พิมพ์ 2567

พิมพ์ครั้งที่ 1

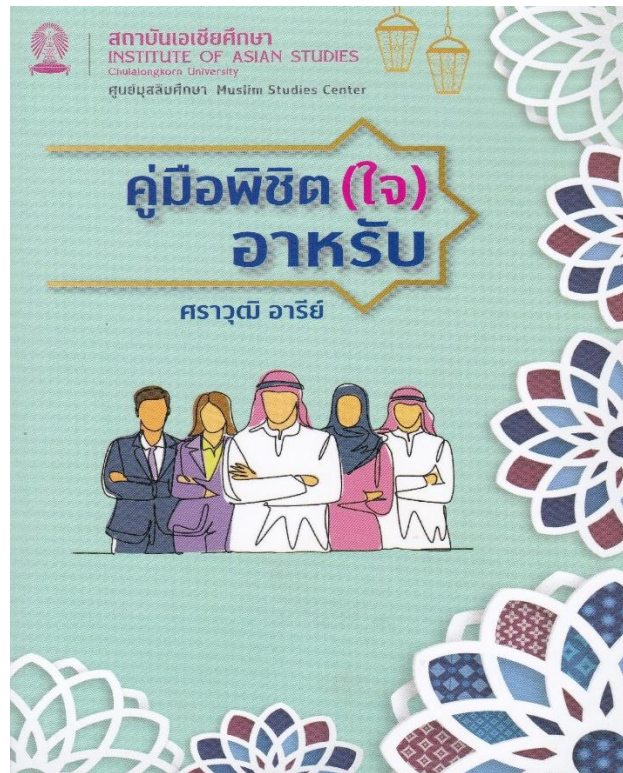
จำนวนหน้า 183

1 ดร. , อาจารย์ประจำสาขาอิสลามศึกษาและกฎหมายอิสลาม, คณะวิทยาการอิสลาม มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

อีเมล niabadec.m@psu.ac.th

Review of the Book “The Guide to Conquering the (Heart) of the Arab”

Ni-abadee Ming¹

Book author: Dr.Srawut Aree

Publisher: Muslim Studies Center, Institute of Asian Studies, Chulalongkorn University.

Year of Publication: 2024

Book Edition: 1

Number of pages: 183

¹ PhD., Lecturer, Islamic Studies and Islamic Law Program, Faculty of Islamic Sciences, Prince of Songkla University,

Email: niabadee.m@psu.ac.th

บทนำ

ชาวอาหรับมีปฏิสัมพันธ์กับประเทศไทยมาช้านาน ผ่านการเดินทางเข้ามาค้าขาย การแลกเปลี่ยนสินค้า การสอนศาสนาอิสลาม โดยมุสลิมอาหรับที่นับถือนิกายซุนนีเป็นส่วนใหญ่ และชาวเปอร์เซียที่นับถือนิกายชีอะฮ์ ได้เข้ามาค้าขายทางเรือตั้งแต่สมัยอยุธยา บ้างก็เคลื่อนย้ายไปมาตามแต่ฤดูที่เหมาะสมกับการล่องเรือ บ้างก็ตั้งรกรากแต่งงานและอยู่อาศัยในเขตธนบุรี เช่น ชุมชนริมฝั่งบางกอกน้อย ชุมชนวังหลัง และได้แต่งงานกับคนไทยในบริเวณดังกล่าว ซึ่งมุสลิมในประเทศไทยมีหลากหลายชนชาติ อาทิ อาหรับ เปอร์เซีย อินเดีย เรียกว่าแขก และมลายู จาม เป็นต้น (Van Roy, 2022)

ผู้เขียนบทปริทัศน์นี้เป็นผู้หนึ่งที่เคยเรียนและอาศัยอยู่ในประเทศจอร์แดน ซึ่งมีชายแดนติดกับซาอุดีอาระเบีย อิรัก ซีเรีย ปาเลสไตน์ และอิสราเอลที่กำลังทำสงครามกับปาเลสไตน์ ได้สังเกตเห็นถึงความแตกต่างหลากหลายทางลักษณะสำเนียงภาษาอาหรับ นิสัยใจคอ สีผิว วัฒนธรรม และอาหาร ทำให้เกิดข้อคำถามว่า เหตุใดอาหรับที่มีประชากรทั้งหมด 400 ล้านคน และมีจำนวนถึง 22 ประเทศ ทั้งพื้นที่ตะวันออกกลาง ตอนบนของแอฟริกา และบางส่วนของแอฟริกาตะวันออก ถึงมีความหลากหลายได้มากขนาดนี้

เนื้อหา

หนังสือเล่มนี้ประกอบด้วย คำนำผู้เขียน คำนิยม และเนื้อหา 11 บท

คำนำผู้เขียน ได้ชี้ถึงความสำคัญของยุทธศาสตร์ความร่วมมือไทยกับประเทศอาหรับว่าจำเป็นต้องเข้าใจวัฒนธรรม เพื่อสร้างความสัมพันธ์อันดี โดยเฉพาะการติดต่อธุรกิจการค้า โดยมูลค่าการส่งออกของไทยไปตลาดตะวันออกกลางอยู่ที่ 10,930.4 ล้านดอลลาร์สหรัฐ ในปี ค.ศ. 2022 (คิดเป็นร้อยละ 3.8 ของการส่งออกสินค้าของไทยทั้งหมด)

คำนิยม โดย รศ.ดร.วินัย ดะห์ลัน ผู้อำนวยการผู้ก่อตั้งศูนย์วิทยาศาสตร์ฮาลาล จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ได้ชี้ถึงว่า สิ่งหนึ่งที่หลายคนตั้งข้อสงสัยว่าเหตุใดหน้าตาผิวพรรณของคนอาหรับจึงแตกต่างหลากหลายกันเหลือเกิน ชาวอมซมพูเหมือนฝรั่ง ดำเหมือนแอฟริกา ผิวสีน้ำตาลเหมือนเอเชีย และเห็นด้วยกับดร.ศราวุธ อารีย์ ว่า อาหรับ ARAB มีความหนึ่งเดียวด้านภาษา ศาสนาอิสลาม และคิดแบบอาหรับ อาจารย์วินัยยกตัวอย่างเพื่อนชาวซูดานและโซมาเลีย ภายนอกเป็นแอฟริกัน ทว่าพึงพอใจให้ผู้อื่นมองตนเองเป็นอาหรับ และศาสนาอิสลามได้หล่อหลอมให้ชนชาติอาหรับจำนวนมากมายเหล่านี้นี้จู่รวมเหมือนกัน

บทที่ 1 เข้าใจโลกอาหรับ : เอกภาพและความหลากหลาย ปูพื้นฐานทางภูมิศาสตร์โลกอาหรับ ใช้เรียกประชากรพูดภาษาอาหรับ และเป็นประเทศสมาชิกองค์การสันนิบาตอาหรับ (Arab League) มีพื้นที่กว้างใหญ่ ตั้งแต่โมร็อกโกในแอฟริกาเหนือ จนถึงโอมานติดชายฝั่งทะเลอาหรับ ครอบคลุมถึง 7,500 กิโลเมตร ความหลากหลายทางชนชาติที่อาศัยร่วมกับอาหรับ อาทิ เคิร์ด เบอ์เบอร์ เปอร์เซีย ตุรกี แอฟริกา ยุโรป

ภาษาอาหรับมี 2 ระดับ ระดับแรกคือภาษาเขียนหรือทางการ เป็นภาษากลางสำหรับโลกอาหรับ ระดับที่สองคือภาษาถิ่นใช้สื่อสารแต่ละพื้นที่มี สำเนียงและคำบางคำแตกต่างกัน

ที่ตั้งทางภูมิศาสตร์ของโลกอาหรับเป็นจุดเชื่อมต่อระหว่างเอเชีย แอฟริกา และยุโรป และผู้พิชิตในประวัติศาสตร์มักจะทิ้งร่องรอยทางอารยธรรมและวัฒนธรรมไว้

บทที่ 2 ค่านิยมของอาหรับ สังคมอาหรับเดิมเป็นสังคมอนุรักษนิยม ให้ความสำคัญต่อประเพณีอย่างสูง ศาสนาอิสลามมีอิทธิพลอย่างมาก และมีค่านิยมอาหรับพื้นฐานคือ การสร้างความประทับใจเป็นเรื่องสำคัญ จงรักภักดีต่อครอบครัววงศ์ตระกูล รักษาศีลธรรมทางสังคม รักสมาชิกครอบครัว อีกทั้งยึดถือค่านิยมศาสนาอิสลาม ศรัทธาในพระเจ้าองค์เดียว ไม่แบ่งแยกอาณาจักรและศาสนจักร

บทที่ 3 สังคมชนชั้นในโลกอาหรับ สังคมอาหรับส่วนใหญ่แบ่งเป็น 3 ชั้น คือ ชั้นสูง ราชินิกุล ตระกูลสูงศักดิ์และมหาเศรษฐี ชั้นกลาง บรรดาข้าราชการ ทหาร ครูบาอาจารย์ พ่อค้า เจ้าของที่ดิน ชั้นล่าง เกษตรกร คนยากจน แต่ความขัดแย้งระหว่างชนชั้นมีไม่มาก บางคนอาจเลื่อนชั้นได้ผ่านอาชีพการงาน การศึกษา อำนาจ ความร่ำรวย

คนชั้นสูงมักให้ความสำคัญกับการแต่งตัวและรูปลักษณ์ภายนอก และมักประหลาดใจหากเห็นคนต่างชาติที่มีฐานะดีมักใส่กางเกงยีนส์เก่า เชื้อตอกลม รองเท้าแตะ

บทที่ 4 ระบบครอบครัวในสังคมอาหรับ ความรักความผูกพันกับสมาชิกครอบครัวมีความสำคัญมาก หากมีปัญหาเกี่ยวกับคนภายนอก มักจะแสดงพลังสนับสนุนกันเต็มที่ เพื่อปกป้องเกียรติยศศักดิ์ศรีของครอบครัว ชื่อเสียงของสมาชิกคนใดคนหนึ่งจะส่งผลถึงชื่อเสียงและสถานะทางสังคมของสมาชิกในครอบครัวด้วย ส่วนใหญ่จะมีญาติใกล้ชิดครอบครัวมากกว่า 100 คน การแต่งงานส่วนมากครอบครัวตัดสินใจ และจะนิยมแต่งงานระหว่างเครือญาติ การหย่าร้างสามารถทำได้ แต่อาจทำให้ภาพลักษณ์เสียหายถ้าเกิดการหย่าโดยไร้เหตุผลหรือพลีลา การอบรมเลี้ยงดูเด็ก จะเป็นในบรรยากาศอบอุ่นแวดล้อมด้วยเครือญาติ ส่วนใหญ่รักเด็กและแสดงออกอย่างเปิดเผย เด็กต้องให้ความสำคัญแก่ผู้ใหญ่

บทที่ 5 มารยาททางสังคมของชาวอาหรับ ชาวอาหรับใจกว้างต่อการต้อนรับเพื่อนฝูง คนแปลกหน้า แขกผู้มาเยือน การต้อนรับด้วยกาแฟอาหรับมีมาแต่โบราณ ประโยคคำว่า “อะห์ลัน-วะ-ชะห์ลัน” หรือ “มัรฮาบะ” หมายความว่า ยินดีต้อนรับ ส่วนการนัดหมายเวลา จะพบว่าการตรงต่อเวลาไม่ใช่เรื่องใหญ่โต หากต้องการจัดงานสังสรรค์จะมีลักษณะยืดหยุ่นทั้งจำนวนแขกผู้เข้าร่วมและอาหารมีจำนวนมากพอคนมาสาย กรณีการเจรจาธุรกิจ การตัดสินใจบางอย่างต้องอาศัยผู้อาวุโส ต้องอาศัยความอดทน และบ่มเพาะความสัมพันธ์ส่วนตัวให้พัฒนาถึงขั้นไว้วางใจกัน

บทที่ 6 เรื่องของเพศตรงข้ามตามวิถีอาหรับ การแสดงความใกล้ชิดสนิทสนมในที่สาธารณะระหว่างชายและหญิงเป็นเรื่องผิดธรรมเนียมประเพณีทางสังคม หญิงอาหรับโดยทั่วไปมักสวมใส่เสื้อผ้าที่ปิดมิดชิด ในหลายประเทศจะมีการปะปนชายหญิงในที่ทำงานหรือการเดินทางสาธารณะ เช่น โมร็อกโก ตูนิเซีย อียิปต์ เลบานอน จอร์แดน ซีเรีย อิรัก สำหรับกลุ่มประเทศอ่าวเปอร์เซียจะไม่ค่อยเห็นผู้หญิงทำงานนอกบ้านมากนัก แต่ซาอุดีอาระเบียกำลังเปลี่ยนไปจากที่ผู้หญิงมีการศึกษาสูงส่วนมากทำงานในสภาพแวดล้อมและสายอาชีพสำหรับผู้หญิงกลายเป็นทำงานในสายอื่นปะปนกับผู้ชาย

บทที่ 7 ภาษาอาหรับและการติดต่อสื่อสาร ชาวอาหรับนิยมชมชอบและยกย่องบุคคลที่มีความรู้ความสามารถใช้ภาษาอาหรับคลาสสิก เพราะเป็นที่ยอมรับว่ามีความคมคายมากที่สุด มีไวยากรณ์โดดเด่นและซับซ้อน ประกอบด้วยกลุ่มคำศัพท์มากมาย คนอาหรับมีนิสัยค่อนข้างพูดมาก พูดเน้นย้ำซ้ำไปซ้ำมา มักสอดแทรกคำสาบานอยู่เสมอ “ผมสาบานต่อพระเจ้า” เพื่อยืนยันความจริงหรือให้ความสำคัญ มีความอดทนต่อการใช้เสียงสูง เสียงรบกวน การพูดแทรก บ่อยครั้งเมื่อมีปากเสียง คนมุซุลิมมักมีบทบาทช่วยไกล่เกลี่ยประนีประนอมระหว่างฝ่ายขัดแย้ง

บทที่ 8 ศาสนาในสังคมอาหรับ ศาสนาอิสลามมีผลต่อการดำรงชีวิตในทุกย่างก้าว ชาวอาหรับมักปฏิบัติศาสนกิจอย่างเปิดเผย โองการอัลกุรอานมักถูกใช้บ่อย จะเริ่มต้นการทำอะไรด้วยการกล่าว “ด้วยพระนามของพระเจ้า ผู้ทรงเมตตา ผู้ทรงกรุณาเสมอ” (บิสมิลลาฮ์ อัลเราะหมาน อัลรอฮีม) การแต่งงานหรือการหย่าร้างถูกควบคุมโดยกฎหมายชะรีอะฮ์ ธนาการอิสลามได้รับความนิยมเพิ่มสูงขึ้นในสังคมอาหรับ สิ่งสำคัญคนต่างชาติพึงระวัง ไม่ควรวิพากษ์วิจารณ์อะไรที่เกี่ยวข้องกับความศรัทธา และการปฏิบัติทางศาสนา

บทที่ 9 เคล็ดลับกระชับมิตร : เพื่อนพ้องและคนแปลกหน้า สำหรับคนอาหรับการไม่ปฏิเสธคำร้องขอหรือความต้องการแบบตรง ๆ อย่างไม่สนใจความรู้สึกเพื่อน เป็นสิ่งสมควรกระทำ เฉพาะอย่างยิ่งความสัมพันธ์ทางธุรกิจควรมีการนัดพบส่วนตัว เป็นปัจจัยสำคัญสำหรับการประสบความสำเร็จ การสนทนาด้วยถ้อยคำสุภาพ ไถ่ถามสุขภาพพลานามัยก่อนการประชุม พนักงานชาวอาหรับจะรู้สึกว่าการวิจารณ์ต่องานของเขาแบบตรง ๆ ถือว่าเป็นการดูถูก บริษัทต่างชาติหลายแห่งในโลกอาหรับมักมีพนักงานที่เป็นคนท้องถิ่น ที่มีความสัมพันธ์อันดีกับที่ทำการรัฐบาลเพื่อให้งานสะดวกรวดเร็วรวมทั้งการบริการที่ดี

บทที่ 10 พื้นที่ส่วนตัว : เรียนรู้เรื่องที่ต้องระมัดระวัง ชาวอาหรับชอบที่จะสนทนาเรื่องการเมืองกับคนต่างชาติ ชาวอาหรับไม่ได้เตรียมใจเอาไว้ก่อนกับความคิดที่ไม่เห็นด้วยกับตน โดยเฉพาะความขัดแย้งทางการเมือง ประเด็นปัญหาปาเลสไตน์ การสร้างบรรยากาศอันดีในการสนทนา เช่น หัวข้อบุคคลสำคัญของชาวอาหรับ ประสบการณ์การทำฮัจญ์ สถานที่ท่องเที่ยวในประเทศอาหรับ ภาษาอาหรับ วรรณกรรมและบทกวีอาหรับ เมื่อชาวอาหรับมีบุตร การเรียกด้วยชื่อด้วยคำว่า อะบู (บิดาของ) หรือ อุมมุ (มารดาของ) ตามด้วยชื่อบุตรคนโต ถือเป็นการให้เกียรติอย่างมาก

บทที่ 11 พิธีกรรมทางสังคมและธรรมเนียมปฏิบัติ ในช่วงรอมฎอน ชาวมุสลิมจะถือศีลอดในช่วงกลางวัน บางประเทศถือเป็นความผิดหากเรารับประทาน ดื่ม หรือสูบบุหรี่ ต่อหน้าผู้ถือศีลอด การรับประทานอาหารใช้มือขวา เครื่องดื่มแอลกอฮอล์และเนื้อหมูถือเป็นของต้องห้ามตามศาสนาอิสลาม ถ้าจับได้ว่าซัรลขณะมีนมา จะมีบทลงโทษที่เข้มงวดมาก การจับมือ ถือเป็นธรรมเนียมปฏิบัติ สิ่งที่เราควรระวังคือการจับมือเพศตรงข้าม กาแฟถือเป็นเครื่องดื่มวัฒนธรรมดั้งเดิมของอาหรับ นิยมใช้น้ำหอมกันอย่างแพร่หลายทั้งชายและหญิง

บทวิจารณ์

ดร.ศราวุฒิ อารีย์ เป็นผู้เชี่ยวชาญตะวันออกกลางศึกษา และผู้อำนวยการศูนย์มุสลิมศึกษา สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มีโอกาสเดินทางไปหลายประเทศในภูมิภาคตะวันออกกลางและแอฟริกา เรียบเรียงหนังสือเล่มนี้จากงานวิจัยที่เคยทำไว้กับ (สกว.) เกลาสำนวนใหม่ พร้อมถ่ายทอดประสบการณ์ผ่านตัวอักษร พร้อมวัฒนธรรมอาหรับผ่านหลักวิชาการได้อย่างน่าสนใจ มีการอ้างอิงจากงานเขียน ค้นคว้างานวิจัยจากยุโรปและอเมริกา หลายชิ้นที่ทำการศึกษาวรรณกรรม สังคมอาหรับ อย่างใกล้ชิดลึกซึ้งถึงนิสัยใจคอ อาจารย์ใช้ภาษาที่อ่านไม่ยากสำหรับผู้สนใจทั่วไป อ่านสนุก เกร็ดเล็กเกร็ดน้อยแทรกไปตลอดทั้ง 11 บท ผู้ที่ต้องการศึกษามุมมองอาหรับต่อโลกอาหรับเอง อาจต้องมีความเชี่ยวชาญทางภาษาอาหรับ อีกทั้งอิทธิพลความเป็นสมัยใหม่ในบางประเทศส่งผลอย่างมากต่อความรู้สึกนึกคิด ธรรมเนียมปฏิบัติในบางสังคม เช่นซาอุดีอาระเบีย ควรได้รับการศึกษาเพิ่มเติม

บทสรุป

อิบนุคอลดูน อธิบายลักษณะอาหรับว่า รักอิสระ ใช้กำลังทำห้ำหั่นกันเพื่อรักษาเกียรติยศ ทรัพย์สิน และครอบครัว ไม่ยอมอยู่ใต้อำนาจ และไม่เคยมีอาณาจักรอาหรับอันยิ่งใหญ่ก่อนหน้าอิสลาม อิสลามสามารถหลอมรวมให้โลกอาหรับเป็นหนึ่ง (Amin, 2011)

งานของ ดร.ศราวุฒิ อารีย์ อธิบายฐานความเป็นเอกภาพบนความหลากหลายของโลกอาหรับได้อย่างชัดเจน คือ ภาษาอาหรับ และศาสนาอิสลาม และการคิดแบบอาหรับ ฉะนั้นผู้ที่จะประสบความสำเร็จในการติดต่อธุรกิจ เชื่อมความสัมพันธ์กับโลกอาหรับต้องเข้าใจวิธีคิดแบบอาหรับ หนังสือเล่มนี้ตอบโจทย์ดังกล่าวอย่างครอบคลุม ขณะที่ณิชากรีย์ ทองช้อย และคณะ Tongchoiy et al. (2020) ให้ข้อเสนอแนะว่า นักท่องเที่ยวอาหรับที่มาเมืองไทยส่วนใหญ่นิยมความสะดวกสบายเป็นหลัก นิยมความสะดวกในการเดินทางและหาอาหารรับประทานง่าย

เอกสารอ้างอิง

- Amin, A. (2011). *Fajr al-Islām [The dawn of Islam]* (2nd ed.). Hindawi Foundation. Retrieved March 13, 2025, from <https://www.hindawi.org/books/92024806/3/>
- Tongchoiy, N., Oebpob, W., & Panbamrungkij, T. (2020). Middle East tourist's behavior in Bangkok. *Journal of Thai Hospitality & Tourism*, 16(1), 40–55.
- Van Roy, E. (2022). *Siamese melting pot* (Y. Mukdawijitra, Trans.) Matichon (Original work published 2017).